

VIRÁGOS MÁRTA

AZ EGYETEMI KÖNYVTÁRI BIZOTTSÁG SZEREPE 1949-IG

THE ROLE OF THE UNIVERSITY LIBRARY COMMITTEE BEFORE 1949. In the stage of its existence discussed here the University Library Committee played a particularly significant role since the control of its management and operation were fully affected by top-level decision making. The jurisdiction of the University Library's manager extended only to enacting the Committee's resolutions. The Library Committee was chaired by the current prorector, its members were chosen and delegated by the respective faculties. The members of the Committee were elected for a period of three years. The work and achieved results of the Committee could hardly be called a success story. Despite the fact that empowerment was distributed fully, the Committee members appeared incapable of benefiting from the fact. It was not the lack of conscience that caused the deficiency. The problem clearly was that they were expected to voice opinions in professional matters – and represent the library in the presence of university managers – which they failed to fully understand.

Az Egyetemi Könyvtári Bizottság munkájával és szerepével azért érdemes részletesen foglalkozni, mert a könyvtár életének első harminc esztendejében különösen jelentős szerepet játszott, hiszen a könyvtár igazgatásának és működésének irányítása teljes körűen a döntési jogkörébe tartozott. A könyvtári bizottság munkáját és elért eredményeit nem nevezhetjük sikertörténetnek. Bár a felhatalmazást teljes mértékben megkapták, mégsem tudtak vele élni.

Az Egyetemi Könyvtári Bizottság megalakulása

Egyetemünk esetében történetileg úgy alakult a helyzet, hogy a bizottság, valamint a szerepét és hatáskörét leíró szabályzat hamarabb megszületett, mint maga a könyvtár.¹

A Debreceni Tudományegyetem szervezeti szabályzatának 74. §. 3. bekezdése már rendelkezik a könyvtári bizottság felállításáról: „Az egyetemi könyvtár mellé, a prorektor elnökele alatt, minden kar egy-egy tagjából álló könyvtári bizottság választandó, amelynek szervezetét és hatáskörét külön rendelet szabályozza.”²

A könyvtári bizottság felállítását az egyetem Bölcsészettudományi Kara kezdeményezte, azzal a lépéssel, hogy az egyetem szervezeti szabályzatának jelzett paragrafusára

¹ Az Egyetemi Könyvtári Bizottság feladatkörét a könyvtár Szervezeti és ügyviteli szabályzata tartalmazza (B. pont 9–18. paragrafus). DEENK Irattár 98/1916–17.

² DE Irattár 285/1914–15. sz.

hivatkozva megválasztotta az első könyvtárbizottsági tagot, és erről értesítette az Egyetemi Tanácsot: „*Nagyságos Rektor Úr! Van szerencsém tisztelettel értesíteni Nagyságodat s általa a tekintetes Egyetemi tanácsot, hogy bölcsészet- nyelv- és történettudományi karunk f. évi november hó 4-én tartott II. rendes kari ülésében, egyetemünk ideiglenes szervezeti szabályzatának 74. paragrafusában értelmében, egyetemi könyvtári bizottsági tagul a maga részéről Dr. Pap Károly egyet. nyilv. rendes tanárt választotta meg. Kiváló tiszteletem kifejezésével maradtam Nagyságodnak. Debrecen, 1914. december hó 3. napján. Dr. Pokoly József sk. ei. dékán.*”³

A kezdeményezés hatására és a rektor felszólítására a másik két kar is megválasztotta a könyvtári bizottsági tagokat, mert bár az egyetem nem rendelkezett könyvtárral, az intézmény vezetése számára nyilvánvaló volt, hogy a könyvtári bizottság javaslataival, véleményével mindenképpen segíteni tudja az Egyetemi Tanács munkáját. Kiss Ferenc rektor levélben szólította fel a bizottság elnökét a sürgős megalakulásra: „*Ngs. Dr. Pápay József prorektor urnak mint a könyvtári bizottság Elnökének. H. Az egyetemi könyvtári bizottságba bizottsági tagul a maga képviselőjében a ref. hittudományi kar Zoványi Jenő ny.r.tanárt, a jog- és államtudományi kar dr. Bernolák Nándor ny. r. tanárt és a bölcsész- nyelv- és természettudományi kar dr. Pap Károly ny. r. tanárt küldötte ki. Amidőn a megválasztottak neveit, szíves tudomásul vétel végett van szerencsém Nagyságoddal mint a könyvtári bizottság elnökével közölni, Tanácsunk határozatából felkérem, hogy a nevezett bizottságot most már sürgősen megalakítani szíveskedjék. Debrecen 1915. március 10. Kiss Ferenc sk. ei. Rektor.*”⁴

A bizottság megalakítását sürgette az a tény is, hogy az egyetem tanácsa szeretne volna véglegesen rendezni a kollégiumi könyvtárral való viszonyt és ezzel tisztázni az egyetemi könyvtár sorsát.⁵ A tanács több alkalommal is napirendre tűzte és tárgyalta a könyvtár kérdését. A könyvtári bizottság megalakulását elfogadó ülésen a miniszteriumnak felterjesztendő levélben az egyetem vezetése megfogalmazta javaslatait a közös könyvtár továbbfejlesztésére vonatkozóan. Ezek elsősorban a tudományos könyvvállomány jelentős bővítésére és tudományos munkatársak alkalmazására vonatkoztak.

Az Egyetemi Könyvtári Bizottság tagjai és feladatai

A könyvtári bizottság elnöke a mindenkori prorektor volt, tagjait a karok jelölték és bízták meg. Az első években (1914–1920) egy-egy tag képviselte a karokat, majd számuk 2 főre emelkedett, és póttagok választására is sor került. A bizottsági ülésekre a

³ DE BTK Irattár 81/1914–15. Bksz.

⁴ DE Irattár 285/1914–15. etsz.

⁵ MÓDIS László „*A debreceni egyetemi könyvtár történeti adatai*” című közleményében majdnem 200 oldalon ismerteti ennek a negyedszázadnak a fordulópontjait, melyet három nagy szakaszra bont. Vö. *A Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Könyvtárának évkönyve 1954*. Kézirat. (Debrecen, Kossuth Lajos Tudományegyetem, 1955.)

póttagokat is meghívták, szavazati jogot viszont csak akkor kaptak, ha az adott kar egyik képviselője nem volt jelen a gyűlésen. A bizottsági tagok három évig töltötték be a tisztséget. A bizottság helyettes elnöke a legidősebb tag lett, a jegyzői feladatot pedig a prorektor karának legfiatalabb küldötte látta el. A bizottság évenként négyszer volt köteles ülésezni, de az elnök bármikor összehívhatott rendkívüli ülést.

A könyvtári bizottság feladatkörét a könyvtár Szervezeti és ügyviteli szabályzata tartalmazta mindenre kiterjedően. Ez a tény jelzi azt is, hogy az egyetem vezetése a kezdetektől nagyon fontosnak tartotta a kezdetektől az Egyetemi Könyvtár szerepét és helyzetének rendezését.

A szabályzat a következőkben határozza meg a bizottság legfontosabb feladatait:

- a) *„minden az egyetemi könyvtárt érdeklő (illető) kérdésben a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszternek és az egyetemi Tanácsnak akár felhívásra, akár saját kezdeményezéséből véleményt mond;*
- b) *állandóan ellenőrzi és irányítja a könyvtár igazgatását és működését;*
- c) *gondoskodik a könyvtár rendszeres és a tudományszakokon, mint az egyes karokon belül az egyes tudományágak érdekeinek megfelelő arányos gyarapításáról. Megrendeli – az igazgatónak fenntartott jogkörökön kívül eső – összes szükséges könyveket és egyéb tudományos segédeszközöket.”⁶*

A szabályzatban az igazgató lehetőségei is rögzítésre kerültek, amelyek eléggé korlátozottak voltak, hiszen egészen 1950-ig leginkább csak végrehajtási jogköre volt. A könyvtár igazgatója a bizottság elnökének javasolhatta könyvtári szakértő munkatárs meghívását az ülésekre. Lehetőséget kapott különvélemény megfogalmazására, melyet be kellett venni a jegyzőkönyvbe (szavazati joggal nem rendelkezett). Minden ülésen be kellett mutatnia az eltelt időszakban vásárolt és beérkezett művek jegyzékét karok és tudományágak szerint csoportosítva. A könyvtár munkatársai által elkészített beszerzési javaslatot szintén az igazgató terjesztette a bizottság elé megvitatásra és jóváhagyásra. Részletes jelentést kellett tennie a könyvtár körül felmerült jelenségekről, a működésben jelentkező problémákról, és megoldásukra javaslatot kellett előterjesztenie. A tanév első ülésére készítette el az előző évről szóló beszámolót részletes statisztikával, amely egyaránt vonatkozott az állományra, az olvasóforgalomra és a munkafolyamatokra. A bizottság második, május havi ülésére kellett benyújtania a következő tanévre megrendelésre javasolt folyóiratok és hírlapok listáját. Az októberi és februári ülések előtt két héttel a könyvtár igazgatója az egyetem valamennyi nyilvános rendes és rendkívüli tanárának körlevelet küldött, amelyben arra kérte őket, hogy minden, a könyvtárral szemben felmerült problémát és esetleges javaslatot (legyen az egyéni vagy kari) küldjenek meg, hogy azokat tematikusan csoportosítva a bizottság meg tudja tárgyalni. Az igazgatónak joga volt észrevételeket fűzni az anyaghoz. Ezt a rendszeres véleménynyilvánítási lehetőséget tekinthetjük akár a minőségbiztosítási elvek alkalmazásában történt első lépésnek is, hiszen a felhasználók véleménye folyamatosan monitorozásra került.

⁶ Az Egyetemi Könyvtár Szervezeti és ügyviteli szabályzata. B.9–18. §. DEENK Irattár 97/1916–17.

A könyvtári bizottság szerepe a szabályzat megalkotásában

Érdemes egy kicsit megvizsgálni, hogyan viszonyult a bizottság jogköre a többi magyarországi egyetemen működő hasonló szervezethez, és vajon a debreceni példa általánosnak tekinthető-e. Ugyanis a szabályzatból világosan kitűnik, hogy a Debreceni Tudományegyetem a könyvtárat ugyan nélkülözhetetlen egységének tekintette, de csak mint az oktatás és kutatás adminisztrációs szervezetét és nem mint egy önálló tudományos tevékenységet végző műhelyt. A pesti egyetemi könyvtár fontos tudományos centrumként működött, munkatársai között olyan nevek szerepelnek, mint Pray György, Ferenczi Zoltán. A Pasteiner Iván által készített magyar felsőoktatási könyvtárak helyzetével foglalkozó tanulmány⁷ ismerteti a hazai egyetemi könyvtári bizottságok jogosultságait. A tények azt mutatják, hogy sem az egyetemeknek, sem egyetemi könyvtáraknak nem volt egységes, azonos elveken alapuló szabályzata. Autonóm intézményekként maguk alakították szervezetüket, és foglalmazták meg működésüket. A budapesti egyetemen a könyvtári bizottságnak csak ellenőrző és véleményező szerep jutott, és a bizottságnak a könyvtár igazgatója rendes szavazati joggal bíró tagja volt. Ugyanez a helyzet alakult ki a kolozsvári egyetemi könyvtárnál is, majd annak átköltözése után a szegedi egyetemi könyvtárnál is. Pécssett viszont az egyetemi könyvtári bizottságon túl még a rektor és az Egyetemi Tanács is részt vett a hatósági jogok gyakorlásában. A könyvtár igazgatója szakértőként szavazati jog nélkül vett részt a bizottság munkájában. Ennél még egy fokkal rosszabb volt a helyzet Debrecenben, hiszen itt a bizottság más szakértőt is meghívhatott a könyvtárból, vagyis az igazgató teljes körű kompetenciája is kétséges volt.

A külföldi egyetemi könyvtárakról nagy általánosságban elmondható, hogy zömében önálló tudományos intézmények voltak már abban az időben is, és közvetlenül minisztériumi fennhatóság alá tartoztak, felettük az egyetem könyvtári bizottsága semmiféle irányítási hatáskört nem gyakorolt, csak szakmai véleményt mondhatott.⁸

A debreceni helyzetet természetesen az is erősen befolyásolta, hogy fizikailag nem létezett az egyetemi könyvtár. A szabályzat első verzióját egyébként Csige Varga Antal, a frissen megbízott könyvtárigazgató készítette el, és küldte tárgyalásra a bizottságnak 1916. szeptember 29-én, de a végső elfogadásáig és érvénybe lépéséig hosszú évek teltek el, ugyanúgy, mint a könyvtár végleges helyére költözéséig. Csige Varga Antal nagyon alapos munkát végzett, számos külföldi és hazai könyvtári szabályzatot tanulmányozva készítette el a debrecenit. A tervezetet az Egyetemi Könyvtári Bizottság december 3-diki ülésén megtárgyalta, és a következő határozatot hozta:

„A könyvtári bizottság szervezetét akként kell megalkotni, hogy minden, az egyetemi könyvtárral illető kérdésben úgy az egyetemi tanáccsal, mint a magas kormányval szemben

⁷ PASTAINER Iván, „Az egyetemi könyvtárak és a Magyar Felsőoktatás” in *A magyar felsőoktatás: Az 1936. évi december hó 10-től december hó 16-ig tartott Országos Felsőoktatási Kongresszus munkálatai*, szerk. MÁRTONFFY Károly, (Budapest: 1937. 201.)

⁸ PASTAINER, „Az egyetemi könyvtárak és...” 3–5.

*véleményező jogköre, a könyvrendelések tekintetében az igazgatónak fenntartott és részletesen szabályozandó hatáskörön kívül közvetlen intézkedési joga, a könyvtár igazgatási tekintetében pedig egyébként irányító és ellenőrző hatásköre legyen. A szabályzat ilyen irányú átdolgozására a bizottság felkéri Pápay József ny. r. tanárt.*⁹

A könyvtári bizottság legközelebb 1917. május 17-én tárgyalta újra és küldte el a rektornak az átdolgozott tervezetet. Az Egyetemi Tanács a könyvtár szervezeti és ügyrendi szabályzatrészét különválasztotta, és csak a könyvtári bizottságra vonatkozó részt küldte fel a minisztériumnak jóváhagyásra. Ezt a minisztérium nem fogadta el, és arra utasította az egyetemet, hogy egységes módon alkossa meg a könyvtárra vonatkozó szabályzatot, vagyis a könyvtár Szervezeti és ügyviteli szabályzatába kerüljenek bele az Egyetemi Könyvtári Bizottságra vonatkozó rendelkezések is. Eközben a könyvtár élén is vezetőváltás történt, és a kolozsvári egyetemről átigazolt Szabó György könyvtár-tiszt már egy olyan szabályzattervezetet nyújtott be a rektorhoz, amely a budapesti és kolozsvári egyetemi könyvtárak rendelkezéseit követte, és így alapjában különbözött a korábban jóváhagyott szabályzattól.

„A karok egy-egy megválasztott képviselőjéből, aki tanácstag is lehet, és a könyvtárigazgatóból állandó könyvtári bizottság alakíttatik, melynek elnöke a mindenkori prorektor. Ez évnegyedenként legalább egyszer, szükség esetén azonban többször is ülést tart, melyre a meghívókat az elnök aláírásával a könyvtárigazgató küldi szét.

Ez ülésre a könyvtárigazgató jelentést tesz:

- a) a megelőző évnegyedi gyarapodásról,
- b) vételekre és egyéb szükségletekre fordított összegekről,
- c) a könyvtár munkásságáról és forgalmáról.

Előterjeszti továbbá:

- d) a felmerült óhajokat és kívánalmakat, kivált a személyzet szaporítására és a javadalomra vonatkozó indokolt javaslatait, valamint a nagyobb beszerzésekre, lényegesebb változtatásokra irányuló tervezeit,
- e) a könyvtár évi állapotáról szóló jelentést.

A könyvtári bizottság foglalkozik még:

- f) az Egyetem Tanácsa által véleményadásra hozzá áttett ügyekkel,
- g) az ülésen felmerült indítványokkal és előterjesztésekkel.

Az ülés határozatképességéhez legalább három tag szükséges.

*A jegyzőkönyvet a könyvtár egyik tisztviselője vezeti. A jelenvotlak által aláírt jegyzőkönyvek, melyhez az esetleges különvélemények csatolandók, legkésőbb két hét alatt az Egyetem Tanácsához felterjesztetnek.*¹⁰

⁹ DEENK Irattár 457/1916–17.

¹⁰ DEENK Irattára.

A felterjesztett módosítás – amelyben a bizottság elsődleges feladata a szakmai munka véleményezése és a könyvtár jogos fejlesztési igényeinek támogatása az egyetem vezetése felé lett volna - természetesen nem került elfogadásra, így aztán a könyvtári bizottság teljes körű hatalmát és irányítási jogát biztosító változatot hagyta jóvá a minisztérium 1923. április 19-én.¹¹

Az Egyetemi Könyvtári Bizottság által tárgyalt kérdések

A kollégiumi könyvtárral való integráció kérdése a bizottság első nagy jelentőségű feladata volt, amelyet igen felelősségteljesen kezelt. Számos tervezetet és megoldási javaslatot dolgozott ki az évek folyamán, amelyek végül nem valósultak meg. A téma több szerző írásában is alapos feldolgozásra került, így ebben a tanulmányban nem részletezzük.¹²

A könyvtár átmeneti elhelyezésének és új otthonának kérdése

A könyvtár végleges elhelyezésére vonatkozó terv kezdettől fogva az volt, hogy az intézmény épülete a Nagyerdőn, az egyetem központi épülete mellett készül majd el. A tényleges tervezési folyamatból azonban a bizottság teljesen kimaradt. A terveket a minisztérium közvetlenül készítette el, és már csak ezután kapott lehetőséget a bizottság és a könyvtár akkori igazgatója, Nyíreő István, hogy átdolgozza azt az egyetem és a könyvtár szakmai igényei szerint. A bizottság jogos méltatlankodására utal az 1929. április 27-én tartott ülés jegyzőkönyve is:

„A Bizottság sajnálattal jegyzi meg, hogy a könyvtár építési tervének megállapításába beleszólása egyáltalában nem volt s ezzel magyarázza az építkezés ma már részben helyrehozhatatlan hibáit. A javaslatot (Nyíreő által előterjesztett) teljes egészében elfogadja s kéri a Minisztert, hogy azok a könyvtár sajátos céljai érdekében a legmesszebbmenően és a betervezett kívánság teljes figyelembevételével helyesbítsenek.”¹³

A továbbiakban már csak az épületbe való beköltözés módjával és a belső berendezés egyes kérdéseivel foglalkozhatott a bizottság. A testület nem megfelelő érdekérvényesítését tükrözi az a tény is, hogy nem sikerült elérni a könyvtár berendezésének biztosítását, így annak pótlása és tényleges befejezése még hosszú évekig tartott.

¹¹ DE Irattár 162.534/1922.IV.ü. sz.

¹² VIRÁGOS Márta, „A Simonffy utcától az Egyetem térig: az egyetemi könyvtár első évtizedei”, *Gerundium*, MMXVI vol. VII.nr. 3-4. (2016):100–113.; MÓDIS László, „A Debreceni Egyetemi Könyvtár-történeti adatai” (Második közlemény), in *A Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Könyvtárának évkönyve 1954*. Kézirat, (Debrecen, Kossuth Lajos Tudományegyetem, 1955.)

¹³ DEENK Irattár

Az igazgatói állás ügye

Ha alaposan áttanulmányozzuk a bizottság működésére vonatkozó elfogadott szabályzatot, nem lepődünk meg a testület megfogalmazott és az Egyetemi Tanács elé terjesztett állásfoglalásain az igazgatói állás betöltésével kapcsolatosan. Bár időnként megjelent a reális és észszerű igény a tisztség betöltésére, 16 éven keresztül (1916–1932) a könyvtár élén nem állt igazi szakmai vezető, aki megfelelő módon tudta volna az intézmény érdekeit képviselni és a működés ideális szervezését végezni. Az Egyetemi Könyvtár élére az igazgatói kinevezést 3 évvel az áthelyezés után Nyíreő István 1932-ben kapta meg.¹⁴

Az Egyetemi Könyvtár szervezésének megindításakor a bizottságnak nem is volt jelöltje a tisztségre, így minden ellenvetés nélkül elfogadta a minisztérium által javasolt Csige Varga Antal személyét, akit nem igazgatónak, hanem könyvtárőrnek neveztek ki.¹⁵ Cs. Varga Antal egy állomány, helyiség, javadalom és személyzet nélküli könyvtár élére került. Neki kellett megteremtenie az intézmény szervezeti és anyagi bázisát, ő dolgozta ki a könyvtár első Szervezeti és ügyviteli szabályzatának tervezetét, amelyet a Könyvtári Tanács jóváhagyott. Az elkészített tervezet szerint a könyvtár igazgatójára ruházták a személyzet irányítási jogát. Csige Varga Antal jó érzékkel fogott hozzá az új könyvtár kialakításához, hiszen megfelelő szakértelemmel és jó szervezőképességgel rendelkezett. Ugyanilyen határozottsággal és jól alátámasztott érvekkel képviselte a könyvtár érdekeit is, ami miatt többször összeütközésbe került a bizottsággal, és az egyetem rektorával is. Az egyetem vezetése ezért az első adandó alkalommal fegyelmit indított ellene és nyugdíjazták.

A helyére kinevezett könyvtártiszt igazgatói megbízásának periódusai szintén (1920–1922; 1924–1925; 1944–1945) jól tükrözik a bizottság és az egyetem vezetésének ambivalens hozzáállását ehhez a nagyon fontos kérdéshez. Szabó György a Kolozsvári Egyetemi Könyvtár napidíjasa volt, majd 1913-tól nyert el könyvtárosi alkalmazást, tehát alkalma nyílt a könyvtárosság alapos megismerésére.¹⁶

1917 nyarán megismerkedett a Kolozsvári Egyetemi Könyvtár munkáját tanulmányozó Csige Varga Antallal, a Debreceni Egyetemi Könyvtár igazgatójával, aki Debrecenbe hívta. Cs. Varga Antal fegyelmi eljárásának idejére kapott megbízást először (1920) a könyvtár igazgatására. Szabó György ugyanolyan határozottsággal képviselte a

¹⁴ Nyíreő István 1929-ben a kultuszminiszter, Klebelsberg Kuno utasítására azzal a megbízással érkezett Debrecenbe, hogy az Egyetemi Könyvtár igazgatója legyen. Nyíreő, aki felelős vezetőként gondolkodott a vidéki Egyetemi Könyvtár sorsa felől, aktív részesévé vált aztán a Főépület építkezésének.

¹⁵ Csige Varga Antal (mb. igazgató 1916–1920) a Budapesti Tudományegyetem jogi karán tanult, egy félévet Bonnban is végzett, ahol 1909-ben szerzett jog- és államtudományi doktorátust és ügyvédi oklevelet. Majd könyvtári szakvizsgát tett. Közszolgálatát 1906-ban a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumban kezdte meg.

¹⁶ KOROMPAI Gáborné, „Könyvtáros pályák, könyvtáros sorsok. Szabó György: 1889–1950”, *Könyv és könyvtár* 21 (1999): 367–384.

könyvtár érdekeit, mint elődje, így hamar összetűzésbe került a bizottsággal. Többször fogalmazta meg különvéleményét, melyet a jegyzőkönyvben rögzíteni kellett. Álljon itt egy idézet az 1921. május 7-diki ülés anyagából: *„Egy egyetem igényeit kielégítő könyvtárat máról holnapra békeidőben sem lehetett, annál kevésbé a könyvtárunk eddigi élete alatt állandóan forrongó és nyomasztó politikai állapotok között, de bizonyos, hogy egy egyetemi város nagy állami könyvtár nélkül nem lehet el, és bizonyos, hogy egy ilyenre Debrecennek égető szüksége van, akár az egyetemi oktatás, akár az általános művelődés szempontjait tekintjük. És mert ez így van, létesítéséhez mielőbb és teljes erőnkkel hozzá kell kezdeni. Nem a meglévő 20-30 ezer kötet könyv rendbetartása céljából van tehát szükség igazgatóra, hanem annak a könyvtárnak az érdekében, amely még nincs, de amelynek lennie kell.”*¹⁷

A Bölcsészettudományi Kar odáig ment, hogy 1921-ben a könyvtár megszüntetését javasolta, amire ugyan nem került sor, de az egyetem vezetése úgy döntött, hogy a könyvtár élére egyetemi tanárokat kér fel. 1922-től 1924-ig olyan kiváló egyetemi tanárok, mint Tankó Béla,¹⁸ Szentpétery Imre¹⁹ és Pápay József²⁰ vezették a könyvtárat. De egyik sem bírta néhány hónapnál tovább. 1924 júniusában újra Szabó György az, akinek el kellett vállalnia megbízott igazgatóként a könyvtár vezetését. Egyébként is az 1923/24-es tanévtől kezdve Szabó György írta a könyvtári jelentéseket, és tartotta kézben a munkafolyamatokat.²¹ 1924 végén Huss Richárd és Iványi Béla bizottsági tagok végre benyújtották az egyetem vezetésének azt az indítványt, hogy a könyvtár élére nevezzenek ki igazgatót, mert a meginduló egyetemi építkezések is szükségessé tették a könyvtár felkészülését az új épületben való működésre. Huss és Iványi pontosan megfogalmazzák, milyen értékeket várnak el a leendő igazgatótól: *„...az egyetemi könyvtár mint elsőrangú tudományos intézet vezetőjének egyetemi tanári minősítéssel bíró férfinak kell lenni. Ebben a nagy felelősséggel járó állásban nem elég az adminisztratív, a könyvtártechnikai és a bibliográfiai ismeret, hanem a különféle tudományágak irodalmának encyklopédikus áttekintése, de főleg a tudománytörténetben való jártasság szükséges...”*

¹⁷ *Évkönyv 1921/1922*, 102–103.

¹⁸ A neves professzor csak rövid ideig vezette a debreceni Egyetemi Könyvtárat megbízott igazgatóként 1922. február 1-jétől 1922. február 28-ig volt az intézmény vezetője, mégis nagyon komoly hatást gyakorolt a könyvtárra. Szívén viselte az állomány fejlesztését, hiszen az ő hozzájárulásával bővült a debreceni Egyetemi Könyvtár 200 ezer kötetre.

¹⁹ Mindössze 22 hónapig tevékenykedett megbízott könyvtárigazgatóként az Egyetemi Könyvtárban. Ez alatt az idő alatt legnagyobb szakmai eredményének a kézikönyvtár megalapítását tartotta.

²⁰ Az új Egyetemi Könyvtárnak sorrendben az ötödik megbízott igazgatója volt Pápay József 1924. január 1-jétől június 18-ig, alig fél évig.

²¹ Az 1944-es bombázások alatt, mind a német megszállás idején kitartóan irányította a könyvek és katalógusok csomagolását, mentését. 1944 nyarán a menekülni kényszerülő Nyireő Istvántól ismét átvette az igazgatás feladatát. A könyvtári működés háború alatti és háború utáni újraindításának munkájában különösen nagy szerepet vállaló Szabó György 1946-ban kérte nyugdíjazását négy évtizedes könyvtári szolgálat után. Ez idő alatt szinte minden igazgató mellett ellátta a helyettesi teendőket, rendkívüli helyzetekben többször egyedül kellett megbirkóznia a könyvtárvezetés minden gondjával.

A kiírt pályázatra a jelentkezők közül a 3. helyen jelölt Medveczky Károlyt²² nevezte ki a miniszter a tanács nagy meglepetésére a könyvtár mb. vezetője tisztséggel is együtt járó könyvtárőri státuszra. Medveczky kinevezését követően a könyvtári bizottság egyes tagjai leváltását követelték szakmai gyakorlat hiányára hivatkozva. A személye ellen tiltakozó bizottsági tagok az mb. igazgató 4 éves működése alatt folyamatosan, megállás nélkül harcoltak az igazgatóváltásért.

1928-ban a könyvtári rész építkezéséhez az Egyetemi Tanács felkérte szakértőnek Nyireő Istvánt, aki 1929. január 4-én vette át a könyvtár igazgatását, és 1932-ben kapta meg igazgatói kinevezését Klebelsberg Kunótól. Ezzel végre másfél évtized után rendeződött az Egyetemi Könyvtár igazgatói állásának kérdése.

A könyvtár gyűjteményének gyarapítása

A bizottság kezdettől fogva egyik legfontosabb feladatának tekintette a könyvtár állományának tudományágak szerinti arányos gyarapítását. A könyvtárigazgató egyik kiemelt feladata volt előterjeszteni a megrendelésre javasolt könyvek jegyzékét figyelembe véve a karok igényét. A bizottság hatásköre volt a beszerzendő könyvek kiválasztása a jegyzékből. A feladat korántsem volt egyszerű, hiszen a könyvtár gyarapítási kerete az igényekhez képest igen csekély volt. Ezt a helyzetet súlyosbította először a háború, majd az azt követő infláció és gazdasági válság, amikor még a folyóiratok egy részéről is le kellett mondaniuk. A tervszerű gyarapítás helyett más módszerekhez kellett folyamodni: egyrészt a nagyobb könyvtárak duplum anyagát kérte maga számára a könyvtár, másrészt egyes tudósok eladásra kerülő szakkönyvtárát vásároltatta meg az egyetem a minisztériummal. Így kerültek a könyvtárba a Kriegsmann-féle büntetőjogi, a Pecz Vilmos-féle klasszika-filológiai, a Radvánszky-féle történeti jellegű könyvtárak. Ajándékozás révén jutott hozzá a könyvtár Vikár Béla igen értékes könyvgyűjteményéhez és több debreceni professzor hagyatékához. A könyvtári bizottság 1932. november 7-én tartott ülésének jegyzőkönyvében olvashatjuk az igazgató előterjesztését Kenézy Gyula emlékének méltó megőrkítéséről: *„...néhai Kenézy professzor úr halálával végső kívánságához képest az orvosi kar örökölte a megboldogult könyvtárát is, mely az általa összegyűjtött szakkönyvek mellett vejjének, Kovács Gábor professzornak államtudományi, valamint leányának szépirodalmi könyveit is magában foglalja. Tudomásom szerint a tekintetes kar mikor a hagyaték átvételéről gondoskodott, azzal a céllal rendelte el a könyvek leltározását, hogy a szülészet-nőgyógyászat szakirodalmát a klinika könyvtárában helyezi*

²² 1925. január 17-től 1929. április 4-ig a debreceni Tisza István Tudományegyetem könyvtárában könyvtárőr, egyúttal 1925. január 17-től 1929. január 4-ig megbízott könyvtárigazgató, illetve még április 4-ig helyettes volt az új igazgató, Nyireő István megérkezéséig. Mivel az egyetemi vezetés akaratára ellenére nevezték ki könyvtárigazgatónak, feszült és ellenséges volt a viszonya az egyetemmel és a professzorokból álló könyvtári bizottsággal, amely a könyvtárat több alkalommal is minden tekintetben alaposan megvizsgálta, ellenőrizte.

el, a könyvtár többi részét pedig az elhunyt lánya javára értékesíti. Most, hogy az újabb haláleset az utóbbi intézkedést részben tárgyaltanná teszi, legyen szabad azt az előterjesztést tennem, hogy Kenézy Gyula professzor emléke, tekintettel azokra a soha el nem feledhető érdemekre, melyeket a megalkotással a legkritikusabb időkben való céltudatos küzdelmekkel egyetemünknek szerzett, az ő rendkívüli sokoldalúságát feltüntető könyvtárának méltó elhelyezése és megőrzése révén is megörökíttessék. Ezt úgy vélném elérni, hogy a könyvtár szülészeti-nőgyógyászati és egészen speciális orvostudományi része a Szülészeti Klinika könyvtárában megfelelően felállítva kapjon helyet. Az általános vonatkozású orvostudományi művek pedig a nem orvosi szakirodalommal együtt Kenézy professzor nevével és lehetőleg külön ex librisrel megjelölve egységesen az Egyetemi Könyvtárban állíttassék fel úgy, mint például Haraszti Gyula, Vikár Béla és Högyes Endre professzorok könyvtárával történt.”²³

Bár az elvet lefektették, a tudományágak szerinti arányos gyarapítást a bizottság nem tudta biztosítani, és emiatt többször érte bírálat a kari képviselők részéről, nehezményezve a szemináriumi (intézeti) könyvtárak túlzott dotálását. Marton Géza, a jogi kar képviselője írásban tett különvéleménye (1929. november 28.) jól tükrözi a problémát:

„Tekintetes Könyvtári Bizottság!

A bizottság valamennyi tagja az elmúlt évek során szerzett keserves tapasztalatok alapján, át van hatva attól a meggyőződéstől, hogy egyetemi könyvtárunk azzal a nyomorúságos dotációval, mellyel eddig vergődött, továbbra nem hagyható meg. Úgyszintén abban is egyetért a bizottság minden tagja, hogy amennyiben a fent említett költségvetési tétel emeltetnék, ebből az emelésből elsősorban a könyvtárnak jutó részesedés emelendő fel. Csak ahhoz nem járult hozzá a bizottság jelenlevő tagjainak többsége (2 tag), hogy amennyiben a nevezett költségvetési tétel nem emeltetik, a könyvtár részesedése mégis az eddigi összegnél 4.200 pengővel magasabb összegre emeltessék [...]. Ezzel szemben én mégis arra kérem a tekintetes egyetemi tanácsot, hogy a könyvtárigazgató által kért nagyobb részesedést még a szemináriumok és intézetek dotációjának csökkentésével is adja meg a könyvtárnak. A kért emelés 4.200 pengő. A részesedő szemináriumok és intézetek száma 50. Egy-egy szeminárium vagy intézet megrövidülése tehát nem egészen 90 pengőt tesz ki, amit kétségtelenül minden intézet vagy szeminárium elbír, annál inkább, mert hisz az elvont összeg is végeredményében ugyanarra a célra fog fordíthatni, melyet az egyes szemináriumok vagy intézetek a maguk részletszakjában szolgálnak ki. Már pedig szembeötöl, hogy a központi jellegű egyetemi könyvtár könyvvállományának nagyobb gyarapodása fontosabb érdek, mint egy-egy igen szűk látogatottságú szeminárium bezárt könyvszekrényei állományának gyarapodása...”²⁴

Marton Géza igen szemléletesen bizonyítja a központi könyvtár szolgáltatásainak

²³ Könyvtári Bizottság Jegyzőkönyv: 53–1932. Eksz. A későbbi jegyzőkönyvekből értesülhetünk arról, hogy az Orvosi Kar Tanácsa elfogadta a javaslatot. Kenézy Gyula könyvtárának darabjai viszont nem kaptak külön ex librist, és ma már a gyűjtemény sok könyve csak a régi leltárkönyvben szerepel.

²⁴ Könyvtári Bizottság Jegyzőkönyv: 47–1929.

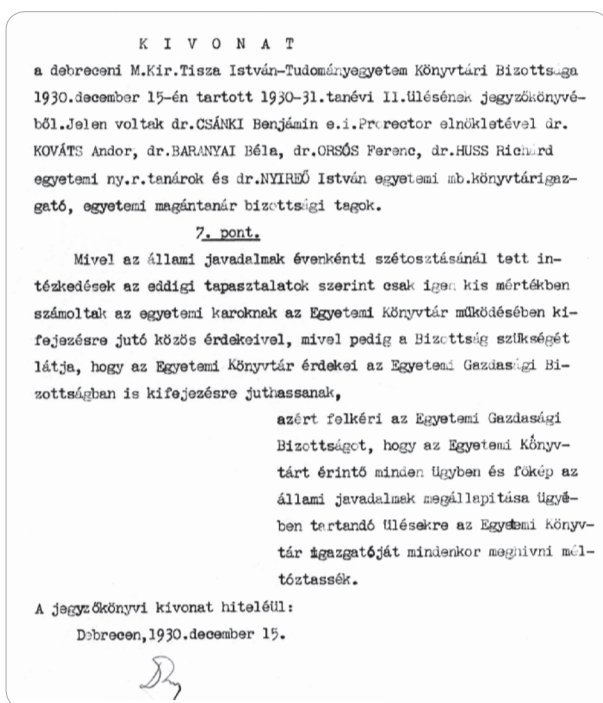
előnyeit: egyrészt nyitvatartási ideje megfelelő hosszúságú, a gyűjtemény szabadon hozzáférhető, és megfelelő szinten van feldolgozva.

Az aránytalanság a háború befejezéséig megmaradt. Nyíreő István a könyvtár 1941/42. évre vonatkozó beszámolójában rögzíti, hogy az éves gyarapodás meghaladta az 50 000 dokumentumot, amely, ahogy írja: „...*az egyes tudománysszakok, illetve fakultások érdekeltsége szerint eléggé arányosan oszlik meg. Annál aránytalanabbnak látszik a vételből származó gyarapodás alig 3,5% összege, ami azt jelenti, hogy a tervszerű gyarapításra, megfelelő fedezet hiányában, alig lehetett gondot fordítani.*”²⁵

Mindenesetre az Egyetemi Könyvtár állománya rohamosan gyarapodott, és a háború éveire meghaladta a 350 000 kötetet.

Az állománygyarapítás kérdése és helyzete szorosan összefüggött a könyvtár számára biztosított költségvetési kerettel, vagy ahogyan az akkori jegyzőkönyvekben szerepelt, a javadalommal. Állandó és visszatérő panasz az elégtelen pénzügyi forrás, és a számok azt bizonyítják, hogy a debreceni Egyetemi Könyvtár a hazaiak közül a legutolsó helyen állt. Ebben a kérdésben nem vethetjük a bizottság szemére, hogy ne foglalkozott volna kellő súllyal a problémával, és ne készített volna elég felterjesztést az Egyetemi Tanács részére.

Ezzel kapcsolatban mellékelem az 1930-as bizottsági ülés kivonatát:



²⁵ *Évkönyv, 1939/40, 244.*

A könyvtár helyzetén jelentősen javított az 1936-ban megjelent miniszteri rendelet (30.269/1936 IV. sz. VK miniszteri rendelet), amely javasolja a három nagy vidéki egyetemi könyvtár (köztük a debreceni) közgyűjteménnyé való nyilvánítását.²⁶ A könyvtári bizottság részéről Milleker Rezső professzor kapta meg véleményezésre a javaslatot, aki nagyon diplomatikusan fogalmazta meg a felterjesztést: elismerve azt a tényt, hogy az Egyetemi Könyvtár rangja lényegesen emelkedne ezzel a besorolással, de a megnövekedett feladatokhoz szükséges lesz minisztériumi támogatás (amit egyébként a miniszter meg is ígért).

Szakmai munka

Mivel az Egyetemi Könyvtárban az alkalmazottak száma évekig csak 7-8 fő volt, a szakmai munka szervezése lassabban haladt az óhajtottnál, de a lelkes munkatársi gárda elérte azt, hogy néhány év alatt az addigra 43.000 kötetre duzzadt állomány teljes mértékben katalogizálásra kerüljön. A könyvtári bizottságot a könyvtári tevékenységek közül elsősorban a szakkatalógus kérdése foglalkoztatta, ennek hiányát ugyanis mint gyakorló kutatók érezték. Csige Varga Antal a könyvtár működési rendjének elkészítése után, rögtön hozzáfogott a szakkatalógus elveinek kidolgozásához, és rövid idő alatt a bizottság véleményezésére bocsátotta az ETO egyik alapját képező brüsszeli tizedes osztályozási rendszer szerint elkészült tervezetet. A bizottság a karok módosító javaslatait figyelembe véve elfogadta ezt, ami tulajdonképpen egy sajátos debreceni decimális szakrendszer lett. 1929-ben tett aztán javaslatot Nyíreő István, hogy az addigi rendszert váltsák fel a Magyar Nemzeti Múzeumi Országos Könyvtár újonnan kidolgozott szakrendszerével.

Többször sürgette a bizottság a központi egyetemi címkatalógus elkészítését, amely tartalmazza az összes szeminárium és intézet állományát és a Református Kollégium Könyvtárának anyagát is. Ennek ténylegese elkészítése csak a háború után valósult meg.

Nyíreő István nem csak az új könyvtár tervezésében és átköltöztetésében szerzett elvülhetetlen érdemeket, de fontos feladatnak tekintette a könyvtári különgyűjtemények kialakítását: egy-egy jeles személy magánkönyvtárának együtttartását, kiadói és nyomdai különgyűjtemények létrehozását. A Kner család tagjaival kialakult szakmai és baráti viszony eredményezte azt, hogy a híres gyomai nyomda 1935–1943 között raktárkészletéből mintegy 30 000 kötetet ajándékozott a könyvtárnak: ez lett az alapja a rendkívül értékes Kner-külongyűjteménynek.

A könyvtári bizottság munkáját és elért eredményeit nem nevezhetjük sikertörténetnek. Bár a felhatalmazást teljes mértékben megkapták, mégsem tudtak vele élni. Nem a lelkiismeretesség hiányzott, hanem olyan szakmai kérdésekben kellett volna véleményt mondaniuk és képviselniük a könyvtárat az egyetem vezetése előtt, amely-

²⁶ A rendelet a mai értelemben vett nyilvános könyvtári státuszra felel meg.

hez nem értettek. És az elégtelen pénzügyi források a kari érdekek előtérbe kerülését eredményezték. Nem véletlenül írta Nyíreő István az 1940/41-es évről készített jelentésében: *„Huszonötödik jelentését adja ki intézetünk, hogy az 1941–42. tanév eredményeiről beszámoljon. Egy olyan negyedszázadról, melynek első fele az első világháború utolsó évére, hazánk megcsonkítására, közgazdasági helyzetünk leromlására és emellett intézetünk szakszerűtlen vezetésének kedvezőtlen időszakára esett [...]. Az a tény viszont, hogy e negyedszázad második fele után most az ország legmodernebb könyvtárépületében áll anyagát megtizenkétszerezve, és az a legkorszerűbb módon van már feldolgozva, életképességének elvitathatatlan bizonyosságául szolgálhat [...]. Sajnos azonban más szempontokra is ügyelnünk kell a negyedszázados mérleg felállításánál. Éspedig feltűnően kedvezőtlenebb eredményekkel. [...]Vajon eredménynek könyvelhető el az is, hogy intézetünk személyzete jóformán ma sem több, mint amennyi egy negyedszázaddal azelőtt, huszadnyi könyvanyaga és forgalma mellett volt, és hogy az a három kisebb társintézetnél (Pécs, Szeged, Műegyetem) jóval kisebb[...]. Van-e még egy másik egyetemi könyvtár, melynek tíz év óta ne legyen rendes állami javadalma?[...]. Jelentéseink évről évre nyomatékosabban mutattak ama sok hiányra és hátrányra, melyek rohamosan fejlődött intézetünket mindjobban hátráltatták abban, hogy sokirányú feladatainak megfelelhessen. Ez annál feltűnőbb, mert könyvtári bizottságunk a legnagyobb hálát érdemlő módon saját hatáskörében a legerősebben támogatott az utóbbi tizenkét évben az intézet fejlesztését célzó minden igazgatói javaslatot és nem mulasztotta el, hogy teljes bizalmának is mindegyre kifejezést adjon és nem hiányzott a Miniszter úr önagyméltóságának a munkánk iránti érdeklődése sem. Mindezek után bizonyára nem indokolatlan ama kérdés felvetése, hogy van-e egyáltalában szükség a Debreceni Egyetemi Könyvtárra?”²⁷*

A 2016-ban százéves fennállását ünneplő Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtára mára már több millióra gyarapodott gyűjteményével, nemzeti gyűjtőköri ranggal, és több országos feladattal sikeresen átvészelte szomorú gyermekkorát, és kiváló vezetői révén országosan elismert intézménnyé vált.

A könyvtári bizottság tagjai 1949-ig

1914/15.

Elnök: Pápay József; Tagok: Zoványi Jenő, Pap Károly

1915/16.

Elnök: Kiss Ferenc; Tagok: Zoványi Jenő, Iványi Béla, Pap Károly, Csige Varga Antal

1916/17.

Elnök: Bernolák Nándor; Tagok: Zoványi Jenő, Iványi Béla, Pap Károly, Csige Varga Antal, Pápay József

²⁷ *Évkönyv, 1942/43, 383–384.*

1917/18.

Elnök: Láng Nándor; Tagok: Zoványi Jenő, Iványi Béla, Pápay József, Csige Varga Antal

1918/19.

Elnök: Erdős József; Tagok: Ferenczy Gyula, Iványi Béla, Pápay József, Csige Varga Antal

1919/20.

Elnök: Tóth Lajos; Tagok: Ferenczy Gyula, Iványi Béla, Pápay József, Orsós Ferenc, Csige Varga Antal

Ettől az évtől kezdve a karok póttagot is választhattak első ízben. Így került be a bizottságba Lencz Géza, Teghze Gyula, Mitrovics Gyula és Issekutz Béla.

1920/21.

Elnök: Kenézy Gyula; Tagok: Ferenczy Gyula, Lenz Géza Iványi Béla, Teghze Gyula, Orsós Ferenc, Verzár Frigyes, Huss Richárd, Mitrovics Gyula, Szabó György

1921/22.

Elnök: Pokoly József; Tagok: Ferenczy Gyula, Lencz Géza, Iványi Béla, Teghze Gyula, Orsós Ferenc, Verzár Frigyes, Huss Richárd, Mitrovics Gyula, Szabó György

1922/23.

Elnök: Sass Béla; Tagok: Varga Zsigmond, Lenz Géza, Iványi Béla, Teghze Gyula, Orsós Ferenc, Csiky József, Huss Richárd, Mitrovics Gyula, Szentpétery Imre

1923/24.

Elnök: Teghze Gyula; Tagok: Csikesz Sándor, Lenz Géza, Iványi Béla, Marton Géza, Orsós Ferenc, Csiky József, Huss Richárd, Mitrovics Gyula, Szentpétery Imre

1924/25.

Elnök: Orsós Ferenc; Tagok: Lenz Géza, Csikesz Sándor, Iványi Béla, Marton Géza, Belák Sándor, Csiky József, Huss Richárd, Mitrovics Gyula, Szabó György

1925/26.

Elnök: Pap Károly; Tagok: Lenz Géza, Csikesz Sándor, Iványi Béla, Marton Géza, Orsós Ferenc, Csiky József, Huss Richárd, Medveczky Károly

1926/27.

Elnök: Lencz Géza; Tagok: Varga Zsigmond, Csikesz Sándor, Marton Géza, Kováts Andor, Orsós Ferenc, Csiky József, Huss Richárd, Milleker Rezső, Medveczky Károly

1927/28.

Elnök: Illyefalvi Vitéz Géza; Tagok: Varga Zsigmond, Csikesz Sándor, Marton Géza, Kováts Andor, Orsós Ferenc, Csiky József, Huss Richárd, Milleker Rezső, Medveczky Károly

1928/29.

Elnök: Verzár Frigyes; Tagok: Varga Zsigmond Csikesz Sándor, Marton Géza, Kováts Andor, Orsós Ferenc, Csiky József, Huss Richárd, Milleker Rezső, Medveczky Károly

1929/30.

Elnök: Darkó Jenő; Tagok: Varga Zsigmond, Csikesz Sándor, Kováts Andor, Baranyai Béla, Orsós Ferenc, Verzár Frigyes, Huss Richárd, Milleker Rezső, Nyíreő István

1930/31.

Elnök: Csánki Benjámín; Tagok: Varga Zsigmond, Csikesz Sándor, Kováts Andor, Baranyai Béla, Orsós Ferenc, Verzár Frigyes, Huss Richárd, Milleker Rezső, Nyíreő István

1931/32.

Elnök: Szentpéteri Kun Béla; Tagok: Varga Zsigmond, Csikesz Sándor, Kováts Andor, Baranyai Béla, Orsós Ferenc, Benedek László, Huss Richárd, Milleker Rezső, Nyíreő István

1932/33.

Elnök: Neuber Ede; Tagok: Varga Zsigmond, Csikesz Sándor, Kováts Andor, Baranyai Béla, Orsós Ferenc, Benedek László, Huss Richárd, Milleker Rezső, Nyíreő István

1933/34.

Elnök: Rugonfalvi Kiss István; Tagok: Révész Imre, Csikesz Sándor, Kováts Andor, Baranyai Béla, Orsós Ferenc, Wodetzky József, Huss Richárd, Milleker Rezső, Nyíreő István

1934/35.

Elnök: Varga Zsigmond; Tagok: Révész Imre, Csikesz Sándor, Kováts Andor, Baranyai Béla, Orsós Ferenc, Verzár Gyula, Huss Richárd, Milleker Rezső, Nyíreő István

1935/36.

Elnök: Tóth Lajos; Tagok: Varga Zsigmond, Révész Imre, Kováts Andor, Baranyai Béla, Orsós Ferenc, Verzár Gyula, Huss Richárd, Milleker Rezső, Nyíreő István

1936/37.

Elnök: Kreiker Aladár; Tagok: Varga Zsigmond, Révész Imre, Kováts Andor, Marton Géza, Jeney Endre, Verzár Gyula, Huss Richárd, Milleker Rezső, Nyíreő István

1937/38.

Elnök: Tankó Béla; Tagok: Varga Zsigmond, Révész Imre, Kováts Andor, Marton Géza, Jeney Endre, Verzár Gyula, Huss Richárd, Milleker Rezső, Nyíreő István

1938/39.

Elnök: Csikesz Sándor; Tagok: Varga Zsigmond, Kállay Kálmán, Kováts Andor, Bozóky Ferenc, Jeney Endre, Verzár Gyula, Milleker Rezső, Pap Károly, Nyíreő István

1939/40.

Elnök: Bacsó Jenő; Tagok: Varga Zsigmond, Kállay Kálmán, Kováts Andor, Bozóky Ferenc, Jeney Endre, Verzár Gyula, Milleker Rezső, Pap Károly, Nyíreő István

1940/41.

Elnök: Hüttl Tivadar; Tagok: Varga Zsigmond, Kállay Kálmán, Kováts Andor, Zsohár Gyula, Borsos-Nachtnebel Ödön, Sántha Kálmán, Milleker Rezső, Pap Károly, Nyíreő István

1941/42.

Elnök: Pap Károly; Tagok: Varga Zsigmond, Kállay Kálmán, Kováts Andor, Zsohár Gyula, Borsos-Nachtnebel Ödön, Sántha Kálmán, Milleker Rezső, Pap Károly, Nyíreő István

1942/43.

Elnök: Kállay Kálmán; Tagok: Makkai Sándor, Soós Béla, Zachár Gyula, Flachbarth Ernő, Borsos-Nachtnebel Ödön, Sántha Kálmán, Milleker Rezső, Bárczi Géza, Nyíreő István

1943/44.

Elnök: Haendel Vilmos; Tagok: Kállay Kálmán, Makkai Sándor, Zachár Gyula, Flachbarth Ernő, Borsos-Nachtnebel Ödön, Sántha Kálmán, Milleker Rezső, Bárczi Géza, Nyíreő István

1944/45.

Elnök: Bodnár János; Tagok: nem állapítható meg a nevük, a bizottság nem működött.

1945/46.

Elnök: Mészáros Ede; Tagok: Vasady Béla, Török István, Flachbarth Ernő, Szontagh Vilmos, Sántha Kálmán, Jeney Endre, Bárczi Géza, Hankiss János, Kondor Imre mb. ig.

1946/47.

Elnök: Erdős Károly; Tagok: Pákozdy László, Török István, Flachbarth Ernő, Szontagh Vilmos, Jeney Endre, Sántha Kálmán, Hankiss János, Bárczi Géza, Kondor Béla

1947/48.

Elnök: Bozóky Ferenc; Tagok: Erdős Károly, Török István, Flachbarth Ernő, Szontagh Vilmos, Sántha Kálmán, Jeney Endre, Soó Rezső, Bárczi Géza, Hankiss János mb. ig.

1948/49.

Elnök: Fonet Béla; Tagok: Erdős Károly, Török István, Flachbarth Ernő, Dezső Gyula, JeneyEndre, Sántha Kálmán, Bárczi Géza, Soó Rezső, Hankiss János mb.ig.

1949/50.

Elnök: Pukánszky Béla; Tagok: Erdős Károly, Török István, Sántha Kálmán, Törő Imre, Hankiss János, Bárczi Géza, Budó Ágoston, Straub János, Kovács Máté ig. (Budó Ágoston és Straub János az újonnan létrehozott Természettudományi Kar képviselői)

1950/51.

Elnök: Kovács Máté igazgató; Tagok: Gunda Béla, Soó Rezső, Szodoray Lajos